

1-15*

5.291
 2917/13 indexed 1 2 JUN 1939 from J.H. Masiangdako
 pp. 1-13 Le-gwaal 1/3

Initiation, Age-group, regiments: 6p. (8/9)

s. 291⁽²³⁾ Initiation customs of the Tswana of the Bathlako

Bogolea boza basimane bouna, ke gore ge ba ise ba goenisiwe, ga ba ise be enne bouna, le gona ga ba na tiro. Ke gore ba ha seke ba bidioa gore ba eo e tra tiro mo moteng. Le di tiro tse ba di etsang ke tra bosimane fela. Le gona ga ba dumelwa gore share ge bouna fa le mohlotteng mosimane a ena, a buoa. Kele a tta nna le thata ea gore a buoe mohlotteng o tsoanetse gore a goenisiwe, le gona ke gona a tta bidioa monna.

Bosimane ba ba sa goenisiwang, ba bidioa magoane le ge ba na le mophato, ba ntae ba bidioa magoane go fithela ba tšena mo bogoleing ba nupa. Ke gona ba tta beng ba feditse bosimane, le ge mosimane a fithela mophato ea nupile eo aneng a tsoanetse gore a ha be a ne a nupile le ona, o setse o nupile, o tsoanetse gore a ha e le ba ba baalang. Le ge ele bo monnae o ea fela le bouna, fela ge a fetsa o boela kwa mophatong oa gagole. Le bouna ge a tta eanong a nupile ba tta tšunela, ba itse gore eanong ke monna ea felleleteng. Monna eomongol le eomongwe oa nupa, le gona ga ba patelole, ge go simolloga o itse fela gore o tsoanetse. (The beginning.)

Bosimane ba tšunaisa moreltoa, ke gore pele ba tta ea kwa mophatong ba tsoanetse gore ba.

2

K32/13

22

²⁹¹ tšantšise moreltoa, ba phutha basimane ba bangwe
 mo motseng mo. Mosimane eomongwe le eomongwe ea
 senang mogoloe oa mosimane, jela ge ba bona
 gore o nonofile ba motsaala gore a tsamaisa le
 bona moreltoa. Ba senyetsa batho mo masimong
 le di kgogo ba di ja, me ga gona motho ea ka
 buoang. Ge a ne oa buda, o boleloa gore ke
 magoane ga gona ope ea ka ba sekisang, ba dumelotse
 gore ba di ne se ba se ratang, ka gore ga e ise e nne
 banna. Le bona nako ea bona e e tta ba tta tte
 ba senyetsa ke ba ba tta tta tta kwa mo^{ra} ga
 bona. O ke molao o itšioe tšata gore magoane ba
 dira tšato ea bona, jela ba labetse gore, ge ba
 kopana le monna, ba tšotse senge, le ge ele
 phologolo, ba tšwanetse gore ba e mo nne, le ge
 ele di phologolo o di tšala jela tšo tšotte le gona
 ga gona ea tta ngongorega mo bona basimane
 ba. Ge ba utse ba tsamaisa moreltoa ba
 tšwanetse gore ba ne ba tto kgoatha fa kgotting.
 Ge ba kgoatha la ntša ne eare ba bona
 moreltoa, go simolloa go itšoa oa ngoana oa
 kgosi pele, go tšoga fo, go isa le ba bomana
 kgosi go isa go ba di ntša. Ba tšwanetse gore
 ba kgoathe ga tšano gongwe ga supa ba ise
 ba ee kwa mophatong. Go tšoga fo ke gona

eanong ba haeng kwa mophatong go ea di homeng.
 Tsatsing le eleng la bofela, ge ba tle go kgoatha reare
 le aphala, he gore eanongfo, ba iteba mpa e lengoe.
 he gona tsatsi le bo phalang ka lona basimane ba
 botthe ba bereang ba tsoanetse gore ba lule kwa
 kgotleng, gore ka mosho ka mahube ge monena a
 tsoga a fithele ba kgoathile. Ge a sena go ba
 sitaea ngaka e ba tsoara ka di tthare-gore bathe
 ba seke ba tthageloa he sepe. Basimane ba botthe
 e tsoanetse gore ^{Teachers} megokane ea bona e ba tsele
 di kobo tsa bona e o di bala kwa ba eong
 go rupelang teng. Gore ka mosho ge ba tloga go
 be go sena ea roelleng kobo ene le mogokane oa
 gagoe. Bosigo bo botthe bo, go tla lele go
 utluala lepatata (horn blowing) gore ge mahube a tla
 madi a motho o mongoe le eomongoe a be a bela
 thata. Gore a fithele a sa itse gore o eme ka, batho
 ba ile ba mosiile. Ge ba tloga go kgotleng ba
 balla, monena o ba etela pele, go fittha ba tsena
 kwa mophatong. Ge ba sena go tsena kwa teng ba
 geloa mellagana le megoro ka di kgoro tsa
 bona. Ge ba sena go jete he gona eanong ngaka
 e simolla tiro ea gagoe le basimane a ba
 tsetse ka legane la gagoe, ge a sena go ba tsetena
 megokane ea bona e tsoanetse gore eanong e ba

291

4

K32/13

4

dise, gore ba seke ba ngongorega le melao ba e nutoa
 ke bona megokane e ea bona. Ge ba sena go tsena
 kwa mophato morena ene, o boela kwa gae, o ea jela
 ho bona ka go ba lekola jela. Basimane ba rupela
 gongol, ga gona ea ka rupang a nosi; ke gore ge
 bogera bo tloga, bae ba bothe ga go sae
 ope, eo a sepseng, o tla ea le ba ba tla tlang
 morago, le ge e le bo monae, o ea jela le bona.
 Basimane ge ba le kwa mophato, megokane ea
 bona e ba tsoetsa dijo tseela dijo, ka bapei
 ba di bacang teng. Bapei ba tsoanetse gore ba
 ise magobê kwa mophato, jela ba seke ba a
 tumela-ga ufi, ba tsoanetse gore ene mophato o
 santse o le kgakajane, ba be ba bae magobê
 ao, ba tlogela ba bae ho kwa gae. Ba e tla
 tshisa ke megokane kwa gae. Ge bapei ba
 tlogela magobê, megokane e ea a tsala. Je gona
 eseng gone magobê ge bo tsholettse mo mogapong
 bo tshenebagane ka bogare, bo, ga ho jeol, bo a
 latthia. Ke gore ge magobê a tsena kwa mophatong
 ngaka e tsoanetse gore e tsamae le ona
 magobê a otthe a, e bone, o bo bo tshenebagane
 go ise go je motso. Ge esena go fetse ke gona eanong
 e tla reea batho gore ba ka aja. Ge gona le bo
 be tshenebagane, bo tla latthia ga boko bo

291

5

K32/13

5.5

jioa, kela ga sui husedioe koa gae, bo fela, fela mo
 mophatong. Basimane ge baea go nupa ga goive ka
 dingoaga gore a ba lekana go ea ba ba nang le
 dilemo tse di lesome le le metso merataro, go ea godimo,
 ba ba sena bo mogoloa bona. Bogaera e boea
 morago ga nguaga tse tharo tse me nne ke gona
 bo khalang. Ke gore ge basimane ba tsoa (toga)
 go ea basetšana, go tloga go go tta simolla ba
 bangol. Mania a basimane ge baea mophatong ba
 bidioa magoane, ge ba tsoa ba tta mogae ba
 a bidioa dialogane, gongol makwanyane. Ga ba
 tthe ba bidioa magoane, ke gore basimane bofetse
 ka kwa mophatong. Morena ke ene a laola gore
 a bogaera boe gongol ga boe, o bolela batho
 gore lanong, basimane ba ba teng. ba tsoanetse
 gore ba nupisioe gore a ba tte ba fiae mophato, eseka
 eathhe euna basimane, le gore ba tte ba fiae tiro.
 Ke gore ge mophato o aloga o sebetša di kgomo
 me morena o tta tte a baea namane engol le engol
 mohgomong tse di tso sebetša ke mophato o. Ge
 bo goera bo tloga morena ke ene a battang
 ngaha ea gone ette e alape basimane gore ba
 tte ba seke ba tthageboa ke sepe. Basimane
 ba batthe ba tsoanetse gore ba goisioe, pele e
 tta bang banna, pele ea go, ke basimane ba

6

291

K32/13

6

ba feleletseng, le gona ga ba he ba dumeloa gore ba
 ka buoa mohgoteng. Ke gore ke basimane ga baana
 molao, ga ba luisa ke banna, kua mophatong gore
 monna ge a buoa, o buoa a kobile boragol. Ka
 lebaka la gore ge mosimane a sa nupa ga khaiso
 sepe, mosimane eo mongol le eomongol o rata gore
 a hanna a nupa, gore le ene a tle a ruta melao
 ke banna kua mophatong. Ga a ipise go ikisa ene
 bogovera. Basimane ke bona kopang bogovera
 pele morena a ise a re, bogovera bo ka tloga.
 Ba setse ba tsamaisa moretla, gore morena le
 ene a be a bone gore ba batla bogovera tota.
 Dana ba motse ge ba nupa ga ba dule, jela ba
 ba tthagang mo metseng emengol ke bona ba
 ba dudung, ba ntsha di'ngomo, tse o ke tsa
 morena jela, ke tsa gagol.

Basimane ge ba le kua mophatong ba disisa
 ke megokane ea bona le banna ba bangol.
 Ke gore ka mosho ge ba simane ba sena go ja
 ba balla, ba ea naging, megokane e ea bona
 e, e tsamaisa kua pele ga bona kua gore e
 bone se se tta tta, le ge ba ea go tshela tshela
 megokane e e tsamaisa gore e tsamaisa
 eo tshela pele kua tseleng, le go tshella batho
 gone ba sefete go fithella basimane ba

7

291

K32/13

4. 7

tshela pele. Ke gore ge basimane ba santse ba
 le kwa mophatleng ga ba tsoanwa ke gore ba bonoe
 ke motso o mongwe le o mongwe. Motso ea ratang go
 ba bona o tsoanetse ea le le motso ea rufilling,
 ene ke ene a ka ba bonang. Se gona basimane
 ba, ga baana go buoa buoa jella, go thodiva
 jella go buoa mogo ba buoa. Mantso booa ge
 letsatsi le theoga ba bo ela kwa metlaganeng
 ea bona, ba tsoanetse eunong fo ba tsoanana
 ba tsoanana le sigapa, monna a le mongwe
 a ba tshabeletsa, bona ba moduma ba apela.
 Basimane ba le gona ga ba pare sepe, ba
 tsoanetse gore ba une di phogotta, mataloana
 a hgaotsaeng a, ngaka ea fida, e sena go a
 sebetse ka ditshane. Ngaka ke he eona e hgaolang
 mataloana a ka le gare, ba tsa ka ngoe ka
 ngoe go fitthela ba jella, ngoana wa kgosi he
 ene go simolloang ka ene, gongwe wa bo monna,
 go jellelwa ka ba di nitsha. Mosunage ge a
 kgaoloa le tloana le, monna o mongwe o mootta
 ka molumu, ge a santse a tsoenoe he seidi
 ngaka kwa eona ea sebetse, ge a thanya o fitthela
 ngaka e jeditse, ge a ka thathabologeloa ngaka
 e santse e sebetse banna ba mo tsoara. Ba
 bangwe ba soela nuri ba seke tthe ba thanya.

291

K32/13

88

fela ga se gantsi, ntsi fa o fitthela motso a soa ke
 ba ba seng lethogouno. Basimane bona ba
 -getsoe mekgoro mo ba nobalang teng, fela
 banna bona ba na mo ditlaganeng, ga ba
 itse le basimane, ge banna ba itsetse basimane
 bona ba mo mekgorong. Megokane e ea bona e,
 ke eona e ba lebelang gore ba seke ba tsoengoa
 ke banna le megokane e mengol, fela ge mosimane
 a ne a sa utloel, ke gona eanong a tla sekhoang
 melato eotthe ea gagol, -ge a ne a seke a bega
 di phologolo a di bolail. Ke gona banna ba o
 ba tla di nsekisang, fela megokane ea gagol
 o tla morapela di nphi mpa, le ge ba mo itela
 ba tla mo itela ba mo gadima. Monna ge a
 tthabela ngoana ea gagol kgomo, ge a sena go
 etthaba o tsoala lemipi la eona o le upesa
 ngoana ea gagol gore a itse gore kgomo e, o
 le tthabetsoe.

Melao: Basimane ba na rutoa melao e:-
 a, Mosimane o tsoanetse gore a tlotle boragoe
 ke gore o tsoanetse gone a seke a ba ikgantshetsa
 a seke a omana le bona, ge ba buoa a
 didimale, ge a ba dumedisa a ope diatta a
 seke a ne bora fela. O tsoanetse gore le gona
 a itse bo mmagol.

291

K32/13

9.9

- b O tsoanetse gore a begelle boragoe ka mettha sengoe le sengoe se a se thovalang gongoe se a se bolaileng. f. Ga a tsoana gore a fete monna ope le ope ka phologolo, o tsoanetse gore a e nimegelle.
- c, O tsoanetse gore a tshabe boragoe, ka mettha. Ke monna, fela ba ba golo mo ene ke boragoe, ke bona a tsoanetseng gore a ba tlotte.
- d, Ge banna ba le mo hq tting o tsoanetse -gore a buoe ge ba mo dumella gore a buoe.
- e, Ke monna, ba molaea gore eanong le banna, le tsoanetse gore le tthokontele bela tuta lona.
- f. Ke naho eo a ratang-go nyala, ha batteloa mosadi a nyala, o tsoanetse gore a nyale ka tumelo ea batsadi ba gagol, le mosadi eo o tsoanetse gore a ma ttheve ke batsadi ba gagol.
- ∴ Ge basinane eanong ba tta aloga, ba tsoanetsol ke gore bo mma bona kwa gae ba ba tthisetse di di belo, le matsoku a sitsoe go tthakantsol le mafura, Ge di sena go tsena ho bona, ke gona eanong ba tta boelang kwa gae. f. bo mma bona ba ba tthisetse meseme (magogo) e ba eo e alang kwa hgotting.

Mantsibooa a ba tla ttang ka mosho oa teng,
 banna ba tsoanetse gore ba tise di dibelo tsele
 gape ho mma bona, eo ngoana oa gagoe a
 suleng, sedibelo sa gagoe, se thubeloa fa hgoroa
 hgoroaneng ea gagoe. ~~ba~~ e be ele gona a utloang
 gore ngoana oa gagoe o sule. Se batho ba
 seitse gore eo, se dibelo sa gagoe se tla thubeloang
 m fa hgoroaneng eanong, itse fela gore ngoana oa
 gagoe o sule. Basimane bona ba tla tla bosigo
 gore ge batho ba toya ba ba fithele mokgotting.
 Batho ba tla phahela kwa hgotting go ba bona
 le go ba dumedisa, ka gore ba ntlse sebaka sa
 hgoedi tse tharo kwa nageng ba ise ba bonoe
 ke ope. Se ba tla mo hgotting mo, ga ba
 ise bab theioe leina, ba tla fetsa malatsi a
 ma raro ke gona ba tla theioang leina la mophato
 oa bona, le gore ba phatlale, ba ee kwa
 gae. Morago ga beeh ba di bidia gape kwa hgotting
 ge ba sena go tseba kwa teng morena o tla ba bollela
 gore eanong le banna fela le tsoanetse gore le e
 dijara le sebetsang di hgora. Ke gona le tla tteng
 le una mo gae, le nyala le itse gore le na le di-
 hgora tse le di ithebeleditseng. Ba be ba bollela
 gore eanong ge mophato oa bona o bidia gore
 o e tsa tiro le tsoanetse gore le ba bathe go

291

K32/13

11. 11

seke ga se sala ope.

Bathako RegimentsBanna

Mattatsa
 Makonopya
 Mattadi
 mapotokisa
 Makantoa
 Mantwane
 Matshoba
 Matshema
 Maganelwa
 Madina
 Mafini
 Masitaphefo

Basadi

Mattatsa
 Makonopya
~~makono~~ Mattadi
 Malosa
 Malethoa
 Matsi
 Matimakhabo
 Matshema
 Maganelwa
 Madina
 Manosi
 Mabusakgosi
 Masitaphefo

Basetsana: Basetsana baea byale ge basimane ba
 sena go booa kwa bogoeneng. Le bona ba tseca
 sebaka sa kgoedi tse tharo, fela bona ba una fela
 mo gae, ga ba ba tselele kwa nageneng go una teng jaaka
 basimane, Ba ropala mo malapeng ka bontsimyana
 ke gore ba tsoanetse gore ba ne molapeng le tengoe
 ba le ba tharo, ba le lesome ka di kgoro tsa bona.
 Ba phakela go kgoatha kwa hgoteng ba kgoathisioa ke
 mohumagadi ke ene a sebetang le bona. Ene ke ene

291

12

K32/13

12
12.

a sebetang le morena go megela too toothe tse di
 ba tlegang. Basetsana bona bae mariga, ge go
 sena go kotuloa he gona balang. Ge ba sena go fetša
 kgodi ba utse ba le mo bona byale ba toanetše gore
 sanong bae go dira phuphuphu, he gona ba tta itšeng
 gore sebaka sentše se a tamella gore ba tta fetša.
 Ngaha e sebetang le bona eona e una le morena ge
 mohumagadi a begela morena se a se battang sa
 bongaka morena o tta begela ngaha. Tsatsi le ba
 tta medi oang he tau, he gore ba fitšhiva mo
 mephatoeng e sa bona eu malapa ba toanetše gore
 ba sehe ba tšamoa mo utšhe gore ba bona he
 batho. Ke gona sanong ba itšeng go luvua he basadi
 gore sanong he basadi ba toanetše gore ba une le
 tšotto le poipo mo banneng ba ba tta ba nyalang
 le mo banneng ba toothe ba motše. Ge ba sena
 go una malatši a mabedi, a masaro, ba toa tau
 e ba tšatsitše. Janong ba eoa kwa kgotšeng gore
 ba eo go bona kwa teng, go tšoga go sanong ba
 tšaea kwa gal kwa malapeng a bo inna bona.
 Ke gore sanong ba feditše ga ba tše ba ba
 tšega, ge ba tšelwe le ina la mophato go fedile.
 Ba tta itše gore ge mophato oa bona o bidivwa
 ba toanetše gore ba e ba toothe go sehe ga sala
 ope kwa morago.

P. T. O.

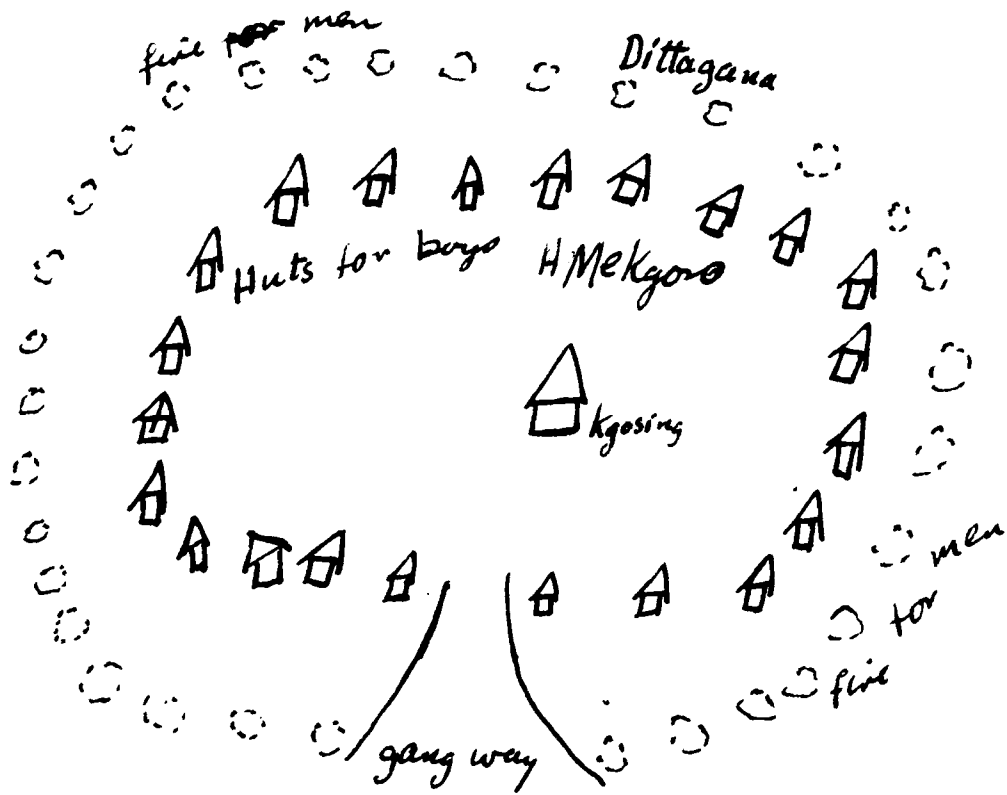
13*

291

K 32/13

13*

Wraungo boys' initiation place

Ge ba phatlala ba tshoba mekgoro e, le dittagana
 tse, go sala matlapa a maiso fela, mekgoro eona le
 dittagana o ka sehe oa dijethela ge o tshena fa teng.
 Banna ba robala mo dittaganeng gore ba lebele e
 tla itang ho bona ka phoso, ke gore a bonoe ke bona
 pele a se a bonoe ke basimane.

Rampya

end s 291